

Förskollärares uppfattningar av
musiksamlingens roll i förskolan
- En fenomenografisk studie

Preschool teachers' conceptions
of the role of music sessions in
preschool
- A phenomenographical study

Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå 15 Högskolepoäng
Hösttermin 2013

Elisabet Alpsten
Hanna Ljungberg

Handledare: Gunbritt Tornberg
Examinator: Urban Carlén

Resumé

Arbetets art:	Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp, Högskolan i Skövde
Titel:	Förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan - En fenomenografisk studie
Sidantal:	28
Författare:	Elisabet Alpsten och Hanna Ljungberg
Handledare:	Gunbritt Tornberg
Datum:	januari 2014
Nyckelord:	Musiksamling, förskollärares uppfattningar, gemenskap, utveckling, fenomenografisk ansats, kvalitativ metod

---

Forskning visar att musik har stor betydelse för barns utveckling, både utifrån ett utvecklings- och ett gemenskapsfrämjande perspektiv. Dock visar forskning även på att musik inte ges tillräckligt med utrymme i förskolans verksamhet. Syftet med den här empiriska studien är att belysa förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan. Detta för att se om förskollärares egen uppfattning kan ha en inverkan på att musik inte ges tillräckligt med utrymme, trots betydelsen för barns utveckling. Frågeställningen som ligger till grund för studien är:

- Vilka skilda uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan kommer till uttryck hos förskollärare?

Studien är baserad på en kvalitativ studie med fenomenografi som vetenskaplig metodansats och kvalitativa intervjuer som datainsamlingsmetod. Sex verksamma förskollärare har intervjuats.

Resultatet av studien visar på kvalitativt skilda uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan: som gemenskapsfrämjande, utvecklingsfrämjande och som ett aktivitetsinslag. En gemenskapsfrämjande och utvecklingsfrämjande förståelse av musiksamlingens roll rymmer ett didaktiskt innehåll om främjande av gemenskap, utveckling och lärande. En förståelse av musiksamlingen som ett aktivitetsinslag i förskolan reducerar musiksamlingen till enbart en aktivitet. Behovet av samtal kring musiksamlingens roll i förskolan och fortbildningsinsatser lyfts fram i diskussionen.

Abstract

Study:	Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp University of Skövde
Title:	Preschool teachers' conceptions of the role of music sessions in preschool – A phenomenographical study
Number of pages:	28
Authors:	Elisabet Alpsten and Hanna Ljungberg
Tutor:	Gunbritt Tornberg
Date:	January 2014
Key words:	Music sessions, preschool teacher's conceptions, community, development, phenomenographical approach, qualitative method

---

Research shows that music is very important for children's development. At the same time, it also indicates that music is not given enough space in preschool. The purpose of this empirical study is to elucidate the pre-school teachers' perceptions of the role of the music in pre-school. This is to see if the perceptions may have an impact on the limited space of time music is given in preschool despite its importance of child development. The research question which is the basis for this study is;

- What are the different perceptions among the pre-school teachers concerning the role of the music collections in pre-school?

The study is based on a qualitative study with phenomenographic as a scientific method approach and unstructured interviews as the data collection method. The respondents are six active preschool teachers representing different preschools.

The result of the study shows qualitatively differences among the respondents concerning the conceptions of the role that the music sessions has in pre-school; like fellowship, stimulating encouragement or as an activity as such. A conception of the music sessions from the perspective of fellowship and stimulating encouragement contain didactic elements such as encouragement of fellowship, stimulating and learning. Conceptions of the music session as an activity in pre-school reduce the music session to solely an activity with no didactic purpose. The need of dialogue of the purpose with music sessions in pre-school and further training activities are highlighted in the discussion.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Litteraturgenomgång	2
1.3.1 Musikens och sångens betydelse för utveckling och lärande	3
1.3.2 Fröbel och musiksamlingens uppkomst och syfte i förskolan	4
1.3.3 Musiksamling i relation till läroplanen	5
1.3.4 Musik i förskolläroplanen	6
1.3.5 Förskollärares utmaningar och tillit till den egna musikaliska förmågan	6
1.3.6 Sampel för barns lärande och utveckling	7
1.3.7 Litteratursammanfattning	8
1.4 Vetenskaplig metodansats	9
2. Metod	11
2.1 Metodval	11
2.2 Urval och rekrytering	12
2.3 Genomförande	13
2.4 Analys	13
2.5 Trovärdighet	14
2.6 Forskningsetik	15
3. Resultat	17
3.1 Musiksamlingens roll som gemenskapsfrämjande	17
3.2 Musiksamlingens roll som utvecklingsfrämjande	18

3.3 Musiksamlingens roll som aktivitetsinslag.....	20
3.4 Analys av utfallsrummet.....	21
4. Diskussion	23
4.1 Metoddiskussion.....	23
4.2 Resultatdiskussion	24
4.2.1 Musiksamlingens roll som gemenskapsfrämjande	25
4.2.2 Musiksamlingens roll som utvecklingsfrämjande	26
4.2.3 Musiksamlingens roll som aktivitetsinslag.....	26
4.3 Fortsatt forskning.....	28
5. Referenser.....	29
Bilaga 1	31
Bilaga 2	32

1. Bakgrund

I det här kapitlet behandlas först en inledning, som förklarar valet av undersökningsområde. Därefter presenteras studiens syfte och frågeställning. I litteraturgenomgången redogörs för det som anses vara relevant för den här studien. Slutligen behandlas den teoretiska utgångspunkten.

1.1 Inledning

Genom en valbar kurs i vår förskolläraryrkesutbildning har vi fått insikt i och förståelse för musikens betydelse för barns utveckling. Anledningen till att kursen *Barnrytmik och kreativa läroprocesser* valdes var för att vi skulle få med oss idéer och inspiration till den kommande yrkesprofessionen. Innan vi kunde välja till kursen, hade det saknats en kurs med ett praktiskt arbetssätt vad gäller musiksamling i förskolan. Kursen gav inspiration till det kreativa arbetet i förskolan.

Forskning visar att musik har en viktig betydelse för den tidiga språkutvecklingen hos barn då tanke- och språkhjärnan stimuleras och utvecklas genom musik Uddén (2004). Enligt Granberg (1999) har språket rytm och utvecklas bland annat genom sång och musik. Ehrlin (2012) menar också att musiken kan användas både för social träning och språkstimulans. För små barn hänger musik och rörelse samman som ett enda moment, vilket gör att motoriken stimuleras när barn använder sig av musik (Granberg, 1999).

Trots att forskning framhäver musikens betydelse för barns utveckling visar samtida forskning att musikens viktiga roll, ur ett didaktiskt perspektiv, inte tas på allvar (Ehrlin, 2012). Still (2011) hävdar att pedagoger alltför ofta utgår från en oreflekterad musikpedagogik. Enligt Riddersporre och Söderman (2012) är det ofta de estetiska inslagen, bland annat musiken, som blir bortprioriterad i en pedagogisk verksamhet. Genom den verksamhetsförlagda utbildning (VFU) som ingick i utbildningen har vi också fått uppfattningen att många musiksamlingar i förskolan, precis som forskning pekar på, tycks genomföras slentrianmässigt och utan något uttalat syfte. Med uttalat syfte menar vi när pedagoger har en genomtänkt didaktisk tanke med sina handlingar.

Dessa iakttagelser har väckt ytterligare intresse hos oss för musiksamlingar i förskolans verksamhet vilket således blir forskningsområdet i den här studien. Intentionen med studien är att ta reda på förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan för att bidra till kunskap inom området.

Vi har funderat på möjliga orsaker till att musik inte används med ett uttalat syfte. Handlar det om förskollärares bristande självförtroende att de inte använder sig av musik tillsammans med barn? Uddén (2004) menar att det är minskad musikundervisning i förskolläraryrkesutbildningen som kan ha lett till ett bristande självförtroende inom musikkunskap hos förskollärare. En annan fundering som vi haft är om det beror på skrivningar i förskolans läroplan (Utbildningsdepartementet, 1998, rev. 2010) – har musiken inte fått tillräckligt utrymme i den utan fått ge vika för andra ”viktigare” ämnen

till exempel matematik och teknik? Dessa funderingar har vi även funnit hos Eriksson (2013).

Med musiksamling i förskolan menas de planerade moment som förskollärare genomför tillsammans med en grupp barn, där samling innehåller någon form av musik. Detta kan bland annat vara att sjunga själva, eller tillsammans med andra, rim, ramsor, rörelse, lyssna på musik och spela instrument. Enligt Rubinstein Reich (1996) är samling att gemensamt ”komma tillsammans” och att delta i samling är en del i ett barns socialisation.

Musiksamlingens roll i förskolan kan också förstås med utgångspunkt från läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998, rev. 2010), där det står om förskolans uppdrag:

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande (s. 9).

Det står även att förskolan ska sträva efter att varje barn:

utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (s. 12).

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att belysa förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan.

Med hjälp av följande frågeställning avses studiens syfte att uppnås:

- Vilka skilda uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan kommer till uttryck hos förskollärare?

Studien vänder sig till verksamma förskollärare med en förhoppning att ge perspektiv på musiksamlingens roll och därmed för barns utveckling och lärande.

1.3 Litteraturgenomgång

Under den här rubriken presenteras, för studien, relevant litteratur och tidigare forskning kring musik och musiksamling. Skolinspektionens kvalitetsgranskning av förskolans verksamhet behandlas för att ge kompletterande belysning till litteraturen och forskningen.

1.3.1 Musikens och sångens betydelse för utveckling och lärande

Enligt Uddén (2004) uppfattas och uttrycks musik, i form av lek, i de lägre nivåerna i hjärnan hos människan. Dessa nivåer styrs av automatiska rörelser och känslor. Genom att stimulera de lägre nivåerna av hjärnan mognar och växer de högre hjärnnivåerna till. Den tredje hjärnnivån, tanke- och språkhjärnan, stimuleras alltså och mognar när hjärnan uppfattar och uttrycker musik. För att stimulera hela hjärnan är det bättre att själv uttrycka sig i sång och musik än att enbart lyssna till musik – framförallt för unga individer tycks detta vara nödvändigt (Uddén).

Riddersporre och Söderman (2012) menar att föräldrar sjunger *för* sina barn och syftet är då att påverka barnets humör och känslor. Senare sjunger vuxna *tillsammans* med barn, i förskoleålder, och då handlar det om en pedagogisk ambition. Syftet kan då vara att förmedla kunskaper eller moral genom sångtexten. Redan när barn är nyfödda sjunger gärna föräldrar för dem. Senare blir det ramsor och fingerlekar som barn tycks tycka om det.

Spontana sången tycks ha central funktion för barns såväl emotionella, sociala och kognitiva utveckling och intresset för musik, sång och dans fortsätter genom hela livet. (Uddén, 2004 s.30)

Barn sjunger gärna för sig själva, ibland ”riktiga” sånger och ibland påhittade, samt hittar på egna texter till redan befintliga sånger. Granberg (1999) menar att språket har rytm och utvecklas genom sång, musik samt genom rim och ramsor. Många barn sjunger långt innan de pratar. Musiken har en stor betydelse för barns utveckling menar Ehrlin (2012), som undersöker musikens roll i förskolan. Hennes forskning visar att musiken har en viktig funktion i sig själv men att den dessutom kan användas som ett redskap för social träning och språkstimulans (Ehrlin).

Enligt Uddén (2004) har musik allt sedan antiken påverkat människan starkt. Det är allt från vaggvisor för spädbarn till musik som redskap i terapeutiskt syfte. För att barn ska få tillgång till språk, med flera av sina sinnen, är det bra att välja sånger med rörelser till. Genom att göra det knyts det verbala till kroppsliga, visuella och auditiva minnen. Detta underlättar språkförståelsen och ordet får på så sätt fler dimensionella betydelser och förankringar. Det behöver inte vara många eller stora rörelser utan det kan räcka med att röra fingrar, armar och händer men kan även vara att använda hela kroppen (Granberg, 1999). Det är viktigt att använda en bredd upplagd metodik för att stödja barns utveckling. Musik, rytmik, sång, lek, rörelse, sagor, rim och ramsor leder alla i samma riktning – tillsammans bildar de en mångfasetterad metodik som inspirerar och utvecklar små barns psykiska, fysiska, sociala, verbala, och intellektuella förmågor. Använder man dessa var och en för sig ger de ett stöd för små barns utveckling, enligt Granberg.

Still (2011) menar att när barnet får möjlighet att använda sig av sångrytmer, rim, ramsor, språk och ytterligare musikaliska moment kan det utvecklas i sin begreppsbyggnad och sitt språk. Still, som är musikpedagog, har studerat planerade musikaktiviteter på sju skilda förskolor i Finland. Hon anser att dessa musikaktiviteter kan ses både som medel och som mål, men belyser då att lärarens undervisning måste ha en pedagogisk medvetenhet kring undervisningens upplägg. Hennes uppfattning är

att pedagoger alltför ofta utgår från en oreflekterad musikpedagogisk grundsyn. Förskolepedagogerna bör i större omfattning uppmärksamma barnen på dynamik, klang, tonhöjder, takt och tempon i musiken. Hon efterlyser även samtal kring texters innebörder i sångerna och diskussion med barnen, vilket enligt Still skulle stimulera barnens musikaliska lärande på ett ännu bättre sätt.

Uddén (2004) beskriver att det har studerats samband mellan läsinlärning och sång/rytm/ton och att det har setts ett samband mellan barns höga resultat vid läsförståelsetest och tidig musikalisk utveckling.

Samlingarna i förskolan sker oftast genom att barnen ska sitta stilla i en halvmåne eller i en ring och samlingarna innehåller ofta sagor, musik, sång, rim och ramsor. Dessa stillasittande aktiviteter bör varvas med lek och rörelser för att alla sinnen ska beröras. Små barn lär när de är intresserade och engagerade, det vill säga när de har roligt (Granberg, 1999).

1.3.2 Fröbel och musiksamlingens uppkomst och syfte i förskolan

Samlingarna i svenska förskolor har sina rötter i den pedagogik som tysken Friedrich Fröbel (1782-1852) utvecklade. Fröbel provade flera olika yrken innan han bestämde sig för att bli pedagog. Hans egna barndomsupplevelser och religiösa tro fick stor betydelse för den pedagogik han utvecklade. Ur hans pedagogik kan vi finna samlingarnas form, som än idag finns kvar i svenska förskolor, att sitta tillsammans i cirkel. I Frøbels pedagogik har cirkeln en djup religiös innebörd. Den gör så att barnet blir en del av gemenskapen, med vilken han menar den gudomliga enhet som alla är en del av. Även dess innehåll såsom natur, årstider och rytmik lever kvar som ett innehåll i samlingarna (Rubinstein Reich, 1996). Det centrala i hela hans uppfostringsfilosofi och praktiska verksamhet är hans religiösa grundställning och att utveckla det gudomliga i människan själv genom att iaktta och agera med omvärlden.

År 1840 fick Frøbels egenstartade uppfostringskola för små barn namnet Kindergarten. I Sverige under 1940-, 50-, och 60-talen var Frøbels tankar och idéer stora i förskolans verksamhet. År 1947 kom läroboken *Barntädgården* vilken grundade sig i Frøbels pedagogik. Boken *Barntädgården* beskrev hur en lyckad samling ska gå till och hur pedagogerna bör agera. Den var fram till 1982 den enda metodikbok som fanns på svenska för förskolläro utbildningen (Rubinstein Reich, 1996).

Även Uddén (2001) tolkar Frøbels pedagogiska filosofi och kopplar den till det musiska. Fröbel menar, enligt Uddén att sången och de rytmiska tonerna har en avgörande betydelse för att sinne, kropp och ande ska kunna förenas i känslor. Visor och musik binds samman med minnen och hjälper barn att kunna återskapa känslor. De estetiska lekarna, till exempel sång och rörelse, ses som viktigt för att känsla och handling ska sammanbindas till tanke (Uddén).

Barn som börjar i förskolan har alla med sig någon form av musikalisk erfarenhet enligt Riddersporre och Söderman (2012). Pedagogernas uppgift är att ta vara på barns

erfarenheter och vidga deras musikaliska vyer för att öka deras musikaliska kunskaper. Granberg (1999) menar att musiksamlingarna i förskolan är en rolig stund och barnen får gemensamma upplevelser som stärker hela gruppen. Musiksamlingar där det sjungs barnvisor och sånger bidrar även till att kultur och traditioner överförs till barnen, då våra barnvisor och sånger tillhör ett kulturarv.

Granberg (1999) hävdar att förskolan ska vara ett tryggt komplement till hemmet. På förskolan får barnen tillgång till material, vuxna och andra barn som stimulerar deras utveckling. Vistelsen på förskolan ska vara trygg och rolig och det är förskolläraernas uppgift att förgylla barnens tillvaro. Enligt Granberg är det viktigt att förskollärarna visar engagemang, entusiasm och intresse i alla de pedagogiska aktiviteterna som de vill få barnen delaktiga i. Det handlar om att väcka och behålla barnens intresse och nyfikenhet. Även Ehrlin (2012) påpekar att förskollärarna måste inse att det hör till deras uppdrag att ta ansvar för att musiken i förskolan får en betydande roll eftersom den är viktig för den pedagogiska verksamheten.

1.3.3 Musiksamling i relation till läroplanen

Med tanke på hur viktig musiken är i förskolan ifrågasätter Eriksson (2013) om musiken har fått tillräckligt utrymme i läroplanen, eller om fokus har riktats åt de teoretiska kunskaperna som till exempel matematik, teknik och naturvetenskap.

Skolinspektionen (2011) har gjort en kvalitetsgranskning av skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen på uppdrag av regeringen. Resultatet av den här granskningen finns sammanställt i en rapport som Skolinspektionen utgivit. Enligt Skolinspektionen har många förskolor tagit sig an strävansmålen i läroplanen som handlar om omsorg men inte lika frekvent de mål som handlar om lärande. Skolinspektionens granskning visar även på att läroplanen för förskolan inte alltid finns med som utgångspunkt i förskolans planerade verksamhet.

Vissa mål ur läroplanen påstår Skolinspektionen (2011) genomsyrar det vardagliga arbetet mer än andra. Det är de mål som handlar om den språkliga utvecklingen och matematikutveckling som poängteras medan andra mål inte är lika framträdande. Anledningen till detta är, enligt Skolinspektionen, att det är just språk/kommunikation och matematik som är i fokus även i vårt samhälle.

Skolinspektionens (2011) granskning visar att många kommuner erbjuder kompetensutveckling inom matematik och språk. Detta leder ofta till att dessa ämnen genomsyrar vardagen ytterligare då ökad kompetens infinner sig hos förskollärarna. Detta i sin tur leder till att andra ämnen till exempel musik hamnar än mer i skymundan (Skolinspektionen).

Still (2011) anser att pedagoger inom förskoleverksamhet borde få fortbildning inom musik för att öka sina kunskaper samt stärka sin egen självkänsla vad gäller musik. Dessa kunskaper leder förhoppningsvis till nya insikter hur musiken kan användas i musiksamlingen för att utveckla barns förmågor samt stärka pedagogers kompetens.

Riddersporre och Söderman (2012) hävdar att musiken är en mycket viktig aspekt i förskolans uppdrag och arbete. Eftersom förskolan är timplanelös anses det viktigt att bestämma sig för *när* musiken ska användas i verksamheten. Detta är något som även Eriksson (2013) understryker – att det är viktigt att arbetslag diskuterar *hur* musiken ska användas - som en betydelsefull metod eller ett mål. Enligt Riddersporre och Söderman (2012) är det ofta de estetiska inslagen, bland annat musiken, som blir bortprioriterad i en pedagogisk verksamhet.

1.3.4 Musik i förskolläraryrket

I den nya läroplanen för förskolan läggs större fokus på dokumentation, pedagogisk utveckling och kunskap än på musik enligt Riddersporre och Söderman (2012). Kraven förändras således även på förskollärarna vilket i sin tur leder till att även förskolläraryrket förändras. Utbildningen måste innehålla de krav som ställs på yrket vilket leder till att utbildningen blir mer akademisk (Riddersporre & Söderman).

Enligt Uddén (2004) har tiden för musikundervisning i lärarutbildning minskat under den senare delen av 1900-talet. Kontentan har blivit att många förskollärare inte använder sig av sina musikkunskaper i förskolan på grund av bristande självförtroende. Uddén konstaterar att det oftare är lättare att överlåta den musikaliska biten till någon som har speciell utbildning för musik eller någon som anses vara bättre på det.

1.3.5 Förskollärares utmaningar och tillit till den egna musikaliska förmågan

Ehrlins (2012) studie visar att musiken är ett kunskapsområde som pedagoger ofta väljer bort. Detta på grund av att de inte litar på sin professionella kompetens i att sjunga och spela i verksamheten. Det är viktigt att i utbildningen till blivande förskollärare ge en utbildning inom musik detta för att pedagogerna sedan ska kunna arbeta efter läroplanens strävansmål om lärande både om och genom musik (Ehrlin).

Musik i dagens samhälle går nästan inte att välja bort, eftersom den finns överallt runt omkring oss (Still, 2011). Den musik som oftast hörs, till exempel på radio och TV, är inspelad och ”mixad” ett antal gånger, och därmed näst intill perfekt. Detta menar Still gör att konkurrensen är hård och att detta kan påverka pedagoger i förskolan att känna sig mindre musikaliska. Enligt Still är det få pedagoger som anser sig vara musikaliska. Denna ickemusikalitet sägs bero på dåliga betyg, traumatiska sångupplevelser eller dylikt. De flesta pedagoger genomför dock musiksamlingar tillsammans med barn, men helst utan någon annan vuxen närvarande (Still).

Det är betydelsefullt i förskolan att satsa mycket på musik och sång - hellre *att* det görs än *hur* det görs enligt Eriksson (2013). Hon menar även att det viktiga är att det låter och att det sjungs med glädje snarare än om det låter bra. Det handlar om tilltro till den egna förmågan och om att våga. Det som krävs är att ”bjuda på sig själv” och våga ”släppa loss”. Riddersporre och Söderman (2012) poängterar att det är viktigt som

förskollärare att våga prova så att inte rädslan för att misslyckas inom musik smittar av sig på barnen. Ehrlin (2012) anser att alla kan på sitt sätt och det finns inga uttalanden inom förskolan för vad eller hur personal bör sjunga eller spela.

Det är viktigt att låta det lekfulla, den musikaliska lusten och nyfikenheten, stå i centrum när det handlar om musik i förskolan snarare än den musikaliska förmågan, enligt Riddersporre och Söderman (2012). En bristande musikalisk skolning *kan* vara en tillgång när det handlar om musikalitet tillsammans med barn för att skapa en kreativ musikmiljö. Det handlar istället om att ha en bra inställning och attityd till musikskapande snarare än att vara musikutbildad enligt Riddersporre och Söderman.

Lucy Bainger är en australiensisk forskare som gjort en tolv månader lång studie där musikforskare och förskollärare varit deltagande. I resultatet av studien har det framkommit att förskollärares allmänna brist på musikaliska färdigheter leder till bristande självförtroende inom musikundervisningen (Bainger, 2010). Enligt Bainger ledde en öppen dialog med praktisk uppföljning till att de studerade förskollärares självförtroende och uppfattning om sin egen musikaliska kompetens ökade.

1.3.6 Samspel för barns lärande och utveckling

I det här avsnittet tas ett perspektiv på lärande och utveckling upp, där ett antal författare tolkat Vygotskijs tankar. Anledningen till valet av användandet av andras tolkningar av Vygotskijs teorier är för att få ytterligare perspektiv till hans grundteori. Först görs en gestaltning av Vygotskij och sedan en belysning av perspektivet.

Lev. S. Vygotskij föddes 1896 i Vitryssland och växte upp i en judisk familj. Vygotskij blev psykolog och har haft stort inflytande över pedagogiken och didaktiken och var på 1900-talet den främsta inom sitt område. Han kan utnämnas till en modern pedagogisk-psykologisk klassiker och Vygotskijs inflytande över pedagogiken har varit stor i Sverige under senare år (Kroksmark, 2011). Partanen (2007) framhäver att läroplanerna i Sverige bygger på Vygotskijs syn på lärande och utveckling.

Kroksmark (2011) tolkar Vygotskijs tankar kring lärande och utveckling och han menar att samspel med andra människor i ett socialt sammanhang leder till utvecklade kunskaper. I samspelesituationer finns det alltid möjligheter att utveckla kunskaper och erfarenheter.

Genom aktiviteter i samspel med andra utvecklar barn sitt tänkande och sin kunskap vilket enligt Uddén (2004) tyder på att det finns hjärnfunktioner mellan de biologiska och kulturella nivåerna. Vygotskij, enligt Uddéns tolkning, utredde sambandet mellan språk och tanke hos barn och menar att barn imiterar språkljud utan att egentligen förstå dem.

Williams (2006) visar hur barns lärande utvecklas i samspel och kommunikation med kamrater. Resultatet av studien visar på att vid både planerad eller oplanerad aktivitet, då ett barn lär ett annat barn något, är det samspelet mellan barn som är det primära. Williams hävdar att barn lär av varandra och att lärande sker i samspel och samtal mellan barn. Williams har även tolkat barns samspel utifrån bland annat Vygotskijs teori.

Det sociala samspelet är den viktigaste drivkraften i barns utveckling och språket är en utlösande faktor enligt Williams (2006). Vygotskijs teori, som Williams tolkar den, menar att utveckling och lärande är i ett förhållande mellan varandra från barns första levnadsdag. Det sociala samspelet handlar om att ett barn handleds av en mer kunnig kamrat eller vuxen, och att lärande sker genom kommunikation samt imitation av andra. Rutinsituationer i förskolan som ofta återkommer har stor betydelse för barns lärande enligt Williams. Det spontana lärandet som sker barn emellan bidrar till att barn blir delaktiga i den miljö och kultur som förskolan har.

1.3.7 Litteratursammanfattning

Litteratursammanfattningen ger en samlad bild av den kunskap som tagits del av kring musik och musiksamlingen i förskolan, vilket är det teoretiska bidraget till studiens syfte. Sammanfattningen lyfter fram olika kunskaper av relevans för studien.

Musiken anses ha en viktig funktion i sig själv men kan dessutom användas som ett redskap för till exempel social träning och språkstimulans. Musikens viktiga roll för barns utveckling poängteras. Språket har rytm och utvecklas genom sång, musik samt genom rim och ramsor. Vikten av att använda en brett upplagd metodik för att stödja barns utveckling betonas. När barnet får möjligheter att använda sig av sång, rytmer, rim, ramsor, språk och fler musikaliska moment kan barnet utveckla sin begrepps-bildning och sitt språk.

Sången och de rytmiska tonerna har en avgörande betydelse för att sinne och kropp ska kunna förenas i känslor. Visor och musik binds samman med minnen och hjälper barn att kunna återskapa känslor. Genom att förskollärare, visa engagemang, entusiasm och intresse i alla pedagogiska aktiviteter kan de få barnen delaktiga. Det handlar om att väcka och behålla barnens intresse och nyfikenhet.

Musikens utrymme i läroplanen i relation till teoretiska ämnen som matematik, naturkunskap och teknik är en diskussionsfråga med tanke på hur viktig musiken är i förskolan. Tiden för musikundervisningen i lärarutbildning har minskat under den senare delen av 1900-talet. Konsekvenserna har blivit att många förskollärare inte använder sig av sina musikkunskaper i förskolan på grund av bristande självförtroende. Det är betydelsefullt i förskolan att satsa mycket på musik och sång, hellre *att* det görs än *hur* det görs. Även gemenskapen i barngruppen växer genom musiken då den är en rolig stund och barnen får gemensamma upplevelser som stärker hela gruppen.

Läroplanerna i Sverige bygger till stor del på Vygotskijs syn på lärande och utveckling. Samspel med andra människor i ett socialt sammanhang leder till utvecklad kunskap att barn lär av varandra samt att lärande sker i samspel och samtal mellan barn. Det sociala samspelet är den viktigaste drivkraften i barns utveckling och språket är en utlösande faktor.

Mot denna bakgrund kan konstateras att den presenterade litteraturen och forskningen samfälligt lyfter fram musikens och musiksamlingens didaktiska möjligheter i förskolans verksamhet.

1.4 Vetenskaplig metodansats

Till den här studien har fenomenografi valts som vetenskaplig metodansats för att kunna besvara syftet. Enligt Stukát (2011) är det väsentliga inom fenomenografien att försöka förstå hur fenomen uppfattas samt dess innebörd snarare än förklaringar, samband och frekvenser, vilket passar in på syftet i studien. Syftet med studien är att belysa förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan.

Ference Marton föddes på 1930-talet i Ungern och på 1950-talet kom han till Sverige. Marton står för det fenomenografiska synsättet vilket kommer från den inlärningspsykologiska forskningen i Göteborg (Marton & Booth, 2000).

Inom fenomenografien är *uppfattningar* det mest centrala begreppet enligt Uljens (1989). Enligt Uljens är det också viktigt att skilja på uppfattningar *om* och uppfattningar *av* ett fenomen. Uppfattningar *om* ett fenomen är att ha en värderande åsikt medan uppfattningar *av* ett fenomen är människors grundläggande förståelse. Avsikten med databearbetningen blir att finna kvalitativt skilda kategorier där uppfattningarna beskrivs. Stukát (2011) poängterar att det är viktigt att beskriva variationer av uppfattningar samt människors olika sätt att tänka.

Larsson (1986) poängterar att inom fenomenografien är det viktigt att tänka på att det är en beskrivning om hur ett fenomen framstår för en människa och inte hur något egentligen är. Människor kan uppfatta ett och samma fenomen på olika sätt och deras olika förståelse för samma fenomen benämns *utfallsrum*, vilket alltså är resultatet inom fenomenografien (Larsson). I en studie går det däremot aldrig vara säkert på att alla olika sätt att uppfatta något är funnet. Förändras eller utökas antalet försökspersoner förändras även uppfattningarna med största sannolikhet (Fejes & Thornberg, 2009).

Enligt Dimenäs (2007) handlar fenomenografien både om vad människan tänkt på och varit med om; det vill säga erfarenheter kan vara såväl teoretisk kunskap som praktiskt handlande. I en fenomenografisk studie är inte målet att få fram något rätt eller fel utan att fånga någons uppfattning *av* ett fenomen (Alexandersson, 1994). Genom dessa skilda uppfattningar fås kunskap om ett fenomen, vilket i den här studien är musiksamlingens roll i förskolan.

Vid studier om människors uppfattningar av ett fenomen utifrån fenomenografin är det viktigt att skilja på första och andra ordningens perspektiv. Första ordningens perspektiv är det som observeras utifrån och kan beskrivas som fakta, ”vad någonting är” medan andra ordningens perspektiv handlar om hur någon upplever något det vill säga ”vad något uppfattas vara”. Andra ordningens perspektiv är det främsta perspektivet inom fenomenografin (Alexandersson, 1994; Larsson, 1986). Studien kommer beröra andra ordningens perspektiv eftersom syftet är att belysa hur ett fenomen uppfattas av människor och det är innebörden istället för förklaringar och samband studien är ute efter. Marton och Booth (2000) förklarar att hela tiden, i varje stadium i den fenomenografiska forskningen, måste forskaren medvetet ta ett steg tillbaka från egna erfarenheter av fenomenet som undersöks. Dessa erfarenheter får endast användas för att belysa andras sätt att prata om det, hantera, erfa och förstå fenomenet

Fenomenografin är en ansats och ett sätt för oss att närma oss studiens syfte som är att belysa förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan. Kunskap om ett fenomen kan sökas i människors skilda uppfattningar av fenomenet. De skilda uppfattningarna är alltså aspekter av fenomenet (Alexandersson, 1994; Marton & Booth, 2000). Innehållet i förskollärarnas skilda uppfattningar kan diskuteras på olika sätt och med stöd av olika teorier. I diskussionskapitlet senare i studien, diskuteras innehåll i förskollärarnas uppfattningar med stöd av litteratur och forskning, däribland Vygotskijs teori om samspelets betydelse för utveckling och lärande (Kroksmark, 2011; Williams, 2006) Läroplanerna i Sverige anses bygga på Vygotskijs syn på lärande och utveckling (Partanen, 2007). Som nämnts tidigare ses samspelet med andra människor i ett socialt sammanhang leda till utvecklad kunskap och att barn lär av varandra och att lärande sker i samspel och samtal mellan barn (Williams, 2006). Läroplanen för förskolan är ett styrande dokument som förskollärare har att förhålla sig till och därför blir det relevant att diskutera innehåll i uppfattningar av musiksamlingen roll i förskolan mot Vygotskijs teori (tolkad av Kroksmark, 2011; Partanen, 2007; Williams, 2006).

2. Metod

I det här kapitlet presenteras den metod som valts för studien. Därefter beskrivs urvalet av respondenter, genomförande av studien samt tillvägagångssätt vid analys av det insamlade materialet. I slutet av kapitlet behandlas studiens trovärdighet och forskningsetik.

2.1 Metodval

För att besvara studiens syfte har fenomenografi använts som vetenskaplig metodansats med kvalitativ intervju som datainsamlingsmetod, vilket inom den fenomenografiska ansatsen anses vara den mest användbara och vanligaste datainsamlingsmetoden (Alexandersson, 1994). En kvalitativ intervju genomförs genom att ställa öppna frågor för att få komplexa och innehållsrika svar (Trost, 2010). Den kvalitativa intervjun beskrivs av Starrin och Svensson (1994) som en metod med mål att upptäcka företeelser, egenskaper eller innebörder. Som forskare är det vanligt att inom fenomenografin använda sig av öppna kvalitativa intervjuer för att få respondenternas uppfattning av fenomenet med deras egna ord (Stukát, 2011).

Stukát, (2011) beskriver också skillnaden mellan två olika typer av intervjuer *strukturerade* och *ostrukturerade*. Vid en strukturerad intervju används en fastställd intervjuguide och via denna är frågornas ordningsföljd och formuleringar bestämda. Vid strukturerade intervjufrågor finns det förutbestämda val och denna typ av intervju kan liknas vid en enkät. Däremot i en ostrukturerad intervju ställs frågor i den ordning som passar sig bäst i situationen. Intervjuaren är medveten om vilken/vilka ämnesområden som ska behandlas och huvudfrågor ställs likadant till alla som intervjuas medan följdfrågor varierar och formuleras olika (Stukát). Även Fejes och Thornberg (2009) beskriver intervjuguiden inom fenomenografin som en guide innehållande ett fåtal frågor och teman som intervjuaren avser att beröra under intervjun. Intervjuerna utvecklas alltså olika beroende på vad respondenten svarar på frågorna.

Vid intervjuer inom den fenomenografiska metodansatsen är det viktigt att försöka få så uttömmande svar som möjligt av respondenterna. Enligt Fejes och Thornberg (2009) kallas tekniken för detta *probing*. Med *probing* menas att intervjuaren ställer uppföljande frågor som till exempel ”kan du utveckla det?” Även icke-verbal *probing*, vilket sker genom hummanden eller nickningar från intervjuaren, kan leda till att respondenterna utvecklar sina svar.

Enligt Larsson (1986) karaktäriseras god forskning av att metoden väljs så att det blir ett smidigt verktyg för att få kunskap om det fenomen som valts. Användandet av en ostrukturerad kvalitativ intervju anses vara ett relevant val till studien, då syftet i studien är att förstå och beskriva förskollärares kvalitativt skilda uppfattningar av fenomenet musiksamlingens roll i förskolan.

2.2 Urval och rekrytering

Alexandersson (1994) menar att inom fenomenografin är variationsbredden ett krav på de intervjuade, vilket innebär att de med fördel kan handplockas och då väljas utifrån strategiskt övervägande för att skapa förutsättning för att få variation. Bred variation kan vara olika attityder, värderingar, kön, ålder, samt om de intervjuade kommer från olika arbetsplatser, kommuner och om de har skilda utbildningsbakgrunder. För att få så stor variation som möjligt i studien valdes sex förskollärare att intervjuas på lika många avdelningar från två olika kommuner. Förskollärarna har olika lång yrkeserfarenhet och de verksamma yrkesåren varierar mellan 4 och 35 år, samtliga respondenterna är kvinnor och de arbetar på kommunala förskolor. Innan respondenterna tillfrågades om de ville delta i studien skickades ett informationsbrev angående studien (bilaga 1) till rektorerna i de två kommunerna, därefter kontaktades sex stycken förskollärare. Antalet ansågs vara relevant för att urvalet skulle bli tillräckligt brett för studien.

Nedan följer en presentation av de sex förskollärarna som intervjuats, namnen är fingerade.

Anna har arbetat som förskollärare i fyra år och när hon läste förskolläraryrket utbildningen ingick ingen specifik musikundervisning. Hennes nuvarande arbetsplats är på en avdelning där barnen är mellan ett och fem år och på avdelningen finns det barn i behov av särskilt stöd.

Berit har arbetat som förskollärare i 35 år och i hennes förskolläraryrket utbildning ingick musik som ett eget ämne. Barnen på hennes avdelning är mellan ett och fem år och hon har arbetat där i tio år.

Camilla har arbetat som förskollärare i 25 år och i hennes förskolläraryrket utbildning ingick det mycket musik. Just nu arbetar hon på en avdelning där barnen är mellan tre och fem år. Tidigare har hon arbetat i bland annat förskoleklass och fritidsverksamhet.

Diana har arbetat som förskollärare i elva år. När Diana läste till förskollärare ingick musik som ett eget ämne. Hon utbildade sig för 28 år sedan till förskollärare och har arbetat som det de senaste elva åren. Barnen på hennes avdelning är mellan två och fem år.

Eva har arbetat som förskollärare i 18 år. I hennes utbildning till förskollärare ingick både gitarrkurs och musik. Barnen på hennes avdelning är ett till fyra år och två barn på avdelningen är i behov av särskilt stöd.

Frida har arbetat som förskollärare i 18 år och dessa 18 år har hon arbetat på sin nuvarande arbetsplats. I hennes förskolläraryrket utbildning ingick musik med bland annat gitarr. Frida arbetar i nuläget på en avdelning där barnen är mellan två och fem år varav ett barn är i behov av extra resurs.

2.3 Genomförande

Innan de sex intervjuerna genomfördes gjordes en pilotintervju för att utvärdera om de intervjuområden som valts gav tillräckligt med material, detta för att öka kvalitén för studien. Pilotintervjun genomfördes med en förskollärare som arbetat inom yrket i 15 år. Vid utvärderingen av pilotintervjun ansågs intervjuguiden vara relevant men däremot insåg vi utmaningarna i att genomföra en kvalitativ intervju av detta slag då det gäller för intervjuare att inte leda respondenterna i sina svar.

Till intervjuerna har en intervjuguide (bilaga 2) använts, där frågor är formulerade för att kunna fånga förskollärares uppfattningar av fenomenet musiksamlingens roll i förskolan. Till intervjuerna valdes fyra områden att beröra för att genom dessa kunna analysera det insamlade materialet. Områdena är inte lyfta i samma ordning vid alla intervjuer utan ordningsföljden har varierat beroende på de svar som fåtts och beroende på intervjuns gång (Larsson, 1986). De fyra områdena är; *musiksamlingen i relation till läroplanen, syftet med musiksamlingen i förskolan, förskollärarens roll i musiksamlingen* och *utmaningar inom musiksamlingen i förskolan*.

En gemensam nämnare för fenomenografiska undersökningar är att samtliga intervjuer bandas och därefter skrivs ut ordagrant. Däremot hur exakt de skrivs ut kan variera från undersökning till undersökning vad gäller probings (Alexandersson, 1994; Fejes & Thornberg, 2009). Vid transkriberingen av de här intervjuerna har icke-verbala probings såsom hummanden tagits borts. Dessa icke-verbala probings ansågs inte relevanta för studien samt att det transkriberade materialet blev mer lättläst och lättanalyserat. Vid genomförandet av samtliga intervjuer satt intervjuare och respondent ostört i ett enskilt rum på respektive förskola. Stämningen på samtliga intervjuer var god och tiden på intervjuerna varierade mellan 15 och 35 minuter. Vissa respondenter hade utförligare svar än andra vilket betyder att olika mycket av förtydligande följdfrågor behövde användas. Vi intervjuade tre förskollärare var samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av mobiltelefoner och därefter transkriberats. Det transkriberade materialet blev 27 dataskrivna A4-sidor.

2.4 Analys

När intervjuerna var genomförda transkriberades våra respektive inspelningar. Det transkriberade materialet har sedan delgivits varandra. Enligt Larsson (1986) krävs det läsning och reflektion för att gestalta variationer i uppfattningarna. Det är viktigt att avgränsa det fenomen som ska sökas uppfattning om – att fokus vid läsning och reflektion är på rätt fenomen. Det krävs en kritisk granskning av de kategorier som formulerats och att forskaren inte nöjer sig med det resultat som först framkommit. Det är viktigt att ställa de svar som framkommit emot varandra för att upptäcka skillnader och likheter (Larsson). Transkriberingarna har lästs ett flertal gånger och reflekterats över både var för sig och tillsammans.

Vid bearbetning och analysering av intervjuer kan analysen delas in i fyra olika faser där varje respektive fas har ett eget syfte (Alexandersson, 1994). Till den här studien har dessa fyra faser valts att användas för att underlätta analys- och tolkningsarbetet av intervjuerna.

Den första fasen innebär att forskaren bekantar sig med materialet genom upprepad genomläsning av de utskrivna transkriberingarna samt betydande utsagor för att kunna upptäcka kvalitativa skillnader i de olika intervjuerna. Materialet är genomläst om och om igen av oss båda detta för att bli bekanta med materialet och för att skapa ett helhetsintryck.

I den andra fasen innebär det att gå från helheten till att börja beskriva de enskilda delarna och på ett systematiskt och konkret sätt uppmärksamma skillnader och likheter. Skillnader och likheter har fått fram när utsagorna kontrasteras mot varandra genom att först finna likheter i respondenternas svar för att sedan finna skilda uppfattningar. Intervjuutsagorna har jämförts med varandra och markerats med skilda färger utifrån de valda intervjuområdena, för att strukturera upp svaren. Sådant som inte ansågs relevant för studien har plockats bort.

Den tredje fasen innebär att identifierade uppfattningar kategoriseras i skilda beskrivningskategorier som anses vara intressanta i förhållande till det som studeras. Det viktiga är att beskrivningskategorierna på ett kvalitativt och tydligt sätt skiljer sig från varandra och får, enligt Alexandersson (1994) inte överlappa varandra. Viktigt är också att uppfattningarna inte är så omfattande att de kan tillhöra antingen den ena eller andra beskrivningskategorin. Följande kategorier skapades utifrån denna analysmodell:

Musiksamlingens roll som:

- gemenskapsfrämjande
- utvecklingsfrämjande
- aktivitetsinslag

Alexandersson (1994) beskriver *utfallsrummet*, som ett begrepp som beskriver den totala helheten efter sammanställningen av beskrivningskategorierna, där kategorierna är relaterade till varandra genom att de innefattar olika uppfattningar av samma fenomen.

Den fjärde och sista fasen innebär att kategorierna analyseras i relation till varandra. Det är utfallsrummet som utgör huvudresultatet i en fenomenografisk undersökning samt bildar grunden för en mer systematisk analys av de olika uppfattningarna (Alexandersson, 1994).

Analysen av studiens utfallsrum beskrivs i resultatkapitlet.

2.5 Trovärdighet

För att mäta trovärdigheten i en studie talas det främst om två olika begrepp, *validitet* och *reliabilitet*. Validitet innebär giltighet, vilket betyder att det som mäts i undersökningen är det som den är avsedd att mäta och reliabilitet är tillförlitlighet, det vill säga att en mätning är ”stabil” och inte utsatt för till exempel slumpinflytande (Troost, 2010). Frågorna och intervjuområdena till studien är formulerade ett sätt som gör

att de enbart fokuserar på fenomenet som studien avser. Vi är medvetna om att vi inte är vana att intervjua, men har försökt skapa validitet genom att inte medvetet ha påverkat respondenterna i deras svar, exempelvis genom att ställa ledande frågor. Validitet i en fenomenografisk studie gäller framförallt hur noggrant och giltigt de skilda uppfattningarnas beskrivningskategorier representeras, så som de kommit till uttryck i intervjuerna (Uljens, 1989).

För att öka reliabiliteten i studien har datamaterialet analyserats oberoende av varandra för att fånga variationen i materialet och för att se om materialet tolkats likvärdigt vid en senare gemensam kategoribildning. Det här arbetssättet valdes, istället för att använda en oberoende bedömare som hade kunnat föra de olika intervju svaren till olika kategorier, för att öka reliabiliteten vilket beskrivs av Larsson (1986).

Reliabilitetsbrister kan enligt Stukát (2011) vara feltolkningar av de ställda frågorna och respondentens svar. Det kan även handla om yttre störningar vid undersökningen eller i vilken ordning som frågorna ställs. Vid intervjuerna har vi försökt vara tydliga i frågeställningarna, samt suttit ostörda vid intervjutillfällena. De inspelade intervjuerna har lyssnats på ett flertal gånger för att säkerställa att allt som har betydelse för studien har kommit med. Det transkriberade materialet är genomläst noggrant för att inte missa något relevant.

Uljens (1989) skriver om validitetsproblematik i en kvalitativ analys där forskaren bekymrar sig för om tolkningen av materialet är valid eller inte. Sammantaget har vi under hela studiens genomförande försökt arbeta systematiskt och reflekterat över gjorda val och tolkningar genom att diskutera gjorda ställningstagande med varandra.

2.6 Forskningsetik

För att uppfylla forskningsetik i studien har de fyra allmänna huvudkraven på forskning som presenteras av Vetenskapsrådet (2002) beaktats. Dessa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. I den här undersökningen har samtliga intervjuade fått information om vad intervjumaterialet ska användas till och vad syftet med studien var, innan intervjuerna genomfördes. Förskolecheferna på respektive förskola är informerade och har gett godkännande för studiens genomförande.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Samtliga intervjuade i den här studien blev tillfrågade om de ville medverka samt informerade om att de kunde avbryta sin medverkan om så önskades.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om personer i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet och att personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. De medverkande har behandlats konfidentiellt och inga personuppgifter har uppgetts i studien.

Med *nyttjandekravet* menas att insamlad information endast får användas för forskningsändamålet, vilket har beaktats och kommer att följas.

Vetenskapsrådet (2011) förklarar ytterligare aspekter om hur forskare bör förhålla sig till en god forskningssed. De beskriver till exempel företeelsen plagiat och god forskningssed inom området plagiat. Det handlar om att när andras material i studien används som tankegångar, formuleringar, referat och citat måste detta uppmärksamma läsaren på att det inte är forskarens egen idé eller tanke. I studien har allting referensbelagt som inte tillhör egna tankar och formuleringar. Precis som Vetenskapsrådet beskriver har det vid citat i vår rapport angetts en utförligare källhänvisning genom en sidhänvisning varifrån citat är hämtat. Dessutom är alla citat medvetet indragna för att underlätta läsningen.

3. Resultat

I det här kapitlet presenteras först en beskrivning av studiens resultat som struktureras utifrån tre beskrivningskategorier, vilka behandlas var för sig och belyses med citat ur intervjuerna för att tydliggöra kategorierna. Efter resultatbeskrivningen presenteras en analys av utfallsrummet.

De tre beskrivningskategorierna speglar förskollärares skilda uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan.

Musiksamlingens roll som:

- gemenskapsfrämjande
- utvecklingsfrämjande
- aktivitetsinslag

3.1 Musiksamlingens roll som gemenskapsfrämjande

Den rubricerade kategorin kännetecknas av en förståelse av musiksamlingens roll som främjande av gemenskap i förskolan. Genom att delta i musiksamlingen skapas en känsla av gemenskap mellan deltagarna. Gemenskapen som musiksamlingen bidrar till, anses vara av stor vikt. En annan aspekt handlar om musikens och sångens förmåga att samla barnen. Nedan presenteras exempel på uppfattningar och citat från det empiriska materialet för att belysa innehållet i kategorin och dess gränser.

Camilla pekar i intervjumaterialet på musiksamlingens skapande av gemensamt fokus och uttrycker:

Vi har ju planerade inslag av musik varje dag, eh...vi startar alltid, när vi samlar ihop barnen och sätter oss i en, i en samling för att till exempel fylla på med energi, frukt, så startar vi alltid det med en sång, och så sjunger vi både på svenska och engelska och före, och även innan vi startar så sjunger vi ju, sjunger vi ju ihop gänget... Simsala bim, alla barnen i ring.

Camilla nämner även följande under sin intervju:

... det är också ett sätt att alla, alltså en gemenskap, vad ska jag säga, utifrån normer och värden att det är, det här är någonting vi gör tillsammans, alla behövs, alla är en del i helheten.

Andra tydliga utsagor om gemenskapens betydelse i musiksamling är det Anna uttrycker:

... vi är tillsammans vi som grupp
... ibland är det bara glädjen liksom att vi tillsammans sjunger

Citaten ovan och det följande kan tolkas som att i främjandet av gemenskap finns en tanke om gemenskapens inneboende natur som framkallande av positiva känslor, som glädje och trygghet. Anna ger exempel från sitt arbete och berättar om när avdelningen var nyöppnad. Personalen hade då som grundfokus att lära känna varandra och detta gjordes bland annat för att skapa en trygghet i gemenskapen:

... då tyckte vi att sjunga tillsammans var ypperligt för att lära känna varandra och just att få känna trygghet tillsammans..

Frida berättar i intervjun om att förskolan där hon arbetar har storsamlingar då alla tre avdelningarna träffas tillsammans, hon säger:

... men jag kan känna att syftet är gemenskapen i, att träffas, det är ju inte alltid det är sånger i en sådan stor samling men det är kanske oftast som vi väljer det för att det kan man enas vid allihopa...

I citatet framstår en åsikt att det är samlingen i sig som är gemenskapsfrämjande men att sången kan vara ett verktyg för att skapa gemenskap.

En vagare beskrivning av musiksamlingens gemenskapsfrämjande roll är det Diana uttrycker vid sin intervju. Här ger Diana uttryck för en uppfattning att det är musiken i sig som är gemenskapsfrämjande.

Jag tänker väl egentligen på att jag har de allra flesta barnen med mig, för de allra flesta barnen tycker det är väldigt roligt med musik.

Det, just musiken där kan man få med sig alla...

3.2 Musiksamlingens roll som utvecklingsfrämjande

Den rubricerade kategorin kännetecknas av en förståelse av musiksamlingens roll som främjande av barnens utveckling i förskolan. Genom att delta i musiksamlingen kan en utveckling av kunskaper och färdigheter ske hos deltagarna. Musiksamlingen ses som språkfrämjande men även andra utvecklingsfrämjande aspekter kan stimuleras genom dessa samlingar. Det handlar om processer av lärande inom flera ämnesområden, som språk, biologi, matematik och temaarbeten. Presentationen nedan av uppfattningar och citat från det empiriska materialet illustrerar innehåll och gränser för kategorierna.

I intervjumaterialet uttrycks uppfattningen att genom sång kan man sjunga sig till andra lärdomar av olika slag.

Anna poängterar musiken som språkfrämjande på följande sätt:

Det är bara fantasin som begränsar en. Musiken är framförallt väldigt språkstimulerande och munmotoriken tränas vilket är bra för att sedan utveckla språket

Diana pekar på musiken som ett verktyg inom flera områden och uttrycker följande:

Ja, jag kan väl se musiken egentligen som ett verktyg i framtida läsinläring. Med tanke på rytmiken och ... ja... alltså jag ser ju musiken som ett redskap egentligen för att lära sig språket, språk och rytmik jag tycker liksom att de hör ihop.

Jag tänker väl på att jag kan förmedla ganska mycket genom musiken både som ett kulturarv och som en språkträning...

Eva uttrycker att musiksamlingen är en lustfylld stund samtidigt som hon påpekar att det kan bidra till språkutveckling:

...det är ju språkbildande, alltså bra för språkutvecklingen..

Två citat nedan visar på vilket sätt språket främjas genom musiksamlingen:

känsla för rytm och takt, det är ju a och o för språkutvecklingen att stimulera fantasi, beroende lite på vad det är för sånger som väljs. (Camilla).

... om man sjunger sånger som har lite rull... rull, jag vet inte hur jag ska säga, till exempel ord som har, det finns en sång som har "A ramsamsa" till exempel då du tränas munmotorik... (Frida)

Anna berättar om att de har haft tema kroppen på den förskola där hon arbetar och de har gjort ett musikhäfte med sånger om kroppen. Hon pekar även på andra utvecklingsfrämjande aspekter genom musiksamling.

I lärande syfte kan man få in musiken i matematiken också rytmer är ju matematik.

Man kan sjunga sig till, till exempel vad ögonen sitter och hur man känner sig, glad eller ledsen.

Citatet tyder på en uppfattning om att rytmen i musiken kan bidra med att främja ett lärande inom ämnesområden som matematik och biologi.

Eva berättar om hur sången under musiksamlingen kan bidra till utveckling av kroppsuppfattningen hos deltagarna, sångens innehåll förstås bli till ett verktyg i en lärandeprocess:

Vi brukar ju göra Honky Tonk till exempel då tränar du ju hela kroppsuppfattningen. Sången huvud, axlar, knä och tå är ju vad är? huvud, axlar, knä och tå

Följande citat visar på samma förståelse att sångens innehåll i sig kan ses som ett verktyg i lärandet under temaarbeten i förskolans verksamhet och därmed inom många ämnesområden:

.. och annars kan det ju vara sånger som har med temat att göra, som man tar in i en sång. I temat kanske man sjunger något som har med temat att göra. (Frida)

... det kan ju vara i perioder har vi ju mycket sånger som vi väljer med utgångspunkt, just på matematik, räknasagor och andra logiska historier, som exempel en och två och tre indianer. (Camilla)

3.3 Musiksamlingens roll som aktivitetsinslag

Den rubricerade kategorin kännetecknas av att musiksamlingens roll i förskolan förstås som enbart ett aktivitetsinslag i förskolans verksamhet. Musiksamlingens ses dels som en aktivitet i förskolan utan ett uttalat syfte, det vill säga en aktivitet i sig, dels som en aktivitet som icke prioriterad. Med en aktivitet utan ett uttalat syfte avses en musiksamling där sånger sjungs av tradition och gammal vana. Med musiksamlingen som en icke prioriterad aktivitet menas att aktiviteten konkurrerar med andra typer av aktiviteter aktuella i en modern förskola. Ett annat skäl till att musiksamlingen inte ses som en prioriterad aktivitet är avsaknad av kompetens hos förskollärarna. Av detta följer att musiksamlingens roll i förskolan ses som otydlig. Nedan presenteras uppfattningar och citat från det empiriska materialet som belyser kategorins innehåll och gränser.

Berit pekar i intervjumaterialet på att musik är bra för mycket egentligen, men nämner enbart att de i förskolan nästan bara sjunger sånger vid de planerade sångsamlingarna. Hon uttrycker sig:

Ja, musiksamling i förskolan det kan ju vara så mycket egentligen, vi har ju egentligen mest att vi sjunger. Vi sjunger namnsång vi har sångkort och sjunger men det kan vara så mycket mer.

... dels går det väl på gammal vana att man ska ha det. Sen tycker vi fortfarande att det är viktigt att man har samling, att man samlas varje dag så det är ju också syftet inte bara att man sjunger.

Citaten belyser en åsikt om musiksamlingen som en aktivitet som används i förskolans verksamhet slentrianmässigt. Dess potential är känd men kommer inte till användning.

Diana reflekterar i citaten nedan i termer av musiksamlingens roll kopplad till läroplanen för förskolan:

Ja, vad kommer det sig? Trender i samhället säger att vi ska använda IT och teknik, att vi ska utforska, vi ska ha ett utforskande tankesätt och ifrågasätta och söka på nätet efter kunskap och så vidare men... sången och musiken ja, .. vi sjunger lite sånger då och då. Men jag tycker man tappar själva poängen med vad sången och musiken egentligen kan ge. Och det har nog med trenden, trenden som är just nu skulle jag tippa på.

En tolkning som kan göras utifrån citatet är synen att i ett modernt samhälle och i förskolan måste andra aktiviteter prioriteras framför musiksamlingen. Musiksamlingen bidrar inte till de kompetenser som behöver utvecklas för ett modernt samhälle.

Frida ger uttryck för en liknande syn då hon uttalar sig i citatet nedan:

... men då kan jag ju känna att man kanske försöker få in så mycket annat så man kanske tappar bort lite sång i det.

Den... det har väl tappats bort lite i känslan, eller inte så, men för att man ser de nya delar i och man blir väldigt sugen på att jobba med det som är nytt liksom då... då kan det nog va så att man tappar bort den.

Frida illustrerar följande citat i en kompetensaspekt i relation till musiksamlingens roll som aktivitetsinslag. Saknas kompetens för att genomföra ett visst inslag i musiksamlingen bortprioriteras aktiviteten.

Inte så mycket om man är själv med barnen men kanske om det är de som är mer duktiga på å sjunga och spela och så, då kan man, då står man gärna tillbaka eller så där.

3.4 Analys av utfallsrummet

Här presenteras en analys av utfallsrummet, det vill säga studiens beskrivningskategorier i förhållande till varandra. Dessa beskrivningskategorier skapades utifrån det empiriska materialet vilka visar på att fenomenet, musiksamlingarnas roll i förskolan, uppfattas på skilda sätt.

Musiksamlingens roll som:

- gemenskapsfrämjande
- utvecklingsfrämjande
- aktivitetsinslag

Uljens (1989) beskriver det horisontala systemet av beskrivningskategorierna där kategorierna anses vara jämbördiga i förhållande till varandra. Beskrivningskategorierna innehåller vitt skilda uppfattningar av fenomenet men kategorierna i förhållande till varandra anses vara lika viktiga eller omfattande. Med detta menas att de befinner sig på samma nivå och kategorierna överlappar inte varandra (Uljens).

Studiens resultat skulle passa in i det horisontala systemet då kategorierna kan anses jämbördiga. Ingen av uppfattningarna kan bedömas vara sig mer utvecklade och innehållsrikare än de andra.

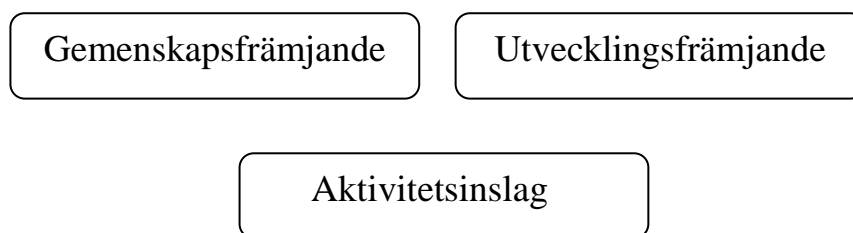
Om vi däremot utgår från ett annat kriterium, nämligen förskolans läroplan (Utbildningsdepartementet, 1998, rev 2010), kan en rangordning identifieras i utfallsrummets struktur. Kategorierna musiksamlingens roll som gemenskapsfrämjande och musiksamlingens roll som utvecklingsfrämjande placeras på samma nivå, men en nivå över kategorin musiksamlingens roll som aktivitetsinslag. Motiveringen till detta är att de båda förstnämnda kategorierna rymmer ett didaktiskt innehåll om främjande av gemenskap, utveckling och lärande, vilket överensstämmer med läroplanens mening.

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer så som bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgöra både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande (s.9).

En kritisk punkt finns mellan de två nämnda kategorierna och den underliggande kategorin musiksamlingens roll som aktivitetsinslag där ett uttalat didaktiskt innehåll saknas.

Tillsammans ger utfallsrummet en bild av fenomenet, musiksamlingens roll i förskolan, ur ett förskolläraperspektiv (se figur 1).

Musiksamlingens roll som:

Figur 1. *Utfallsrummets struktur.*

4. Diskussion

I det här kapitlet presenteras den vetenskapliga metodansatsen samt valet av metod till studien diskuteras. Därefter behandlas resultatdiskussionen där resultatet diskuteras och kopplas till litteraturen från bakgrundskapitlet.

4.1 Metoddiskussion

Syftet med studien har varit att belysa förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan. Eftersom det handlar om uppfattningar *av* ett fenomen valdes fenomenografi som vetenskaplig metodansats vilket ansågs vara ett relevant val då den har bidragit till att uppnå studiens syfte. En kvalitativ metod, med intervju som datainsamlings teknik, har används. Alternativ som enkät och observation valdes bort då intervjuer används som datainsamlingsmetod i fenomenografiska studier (Alexandersson, 1994; Marton & Booth, 2000) och anses även vara en lämplig metod för att belysa människors uppfattning *av* ett fenomen.

En ostrukturerad intervju valdes, eftersom avsikten var att kunna ställa öppna frågor för att få respondenternas egna ord om fenomenet musiksamlingens roll i förskolan. Hade en strukturerad intervju valts hade frågorna varit mer styrda och det hade inte funnits utrymme till att ställa följdfrågor. Svaren hade då inte blivit lika uttömmande.

Sex personer har intervjuats vilket anses vara ett lagom antal för den här storleken på studie. Vi är medvetna om att en generalisering av förskollärares uppfattningar av musiksamlingens roll i förskolan inte kan göras, för att göra det hade en mer omfattande studie krävts. Det är endast de sex intervjuades uppfattningar vi kan uttala oss om. I den här studien har enbart kvinnor intervjuats då det inte arbetar några män på de förskolor där intervjuerna genomfördes. Förskolorna som valdes för studien är förskolor vi tidigare varit i kontakt med i olika sammanhang och samtliga förskolor är kommunala. Resultatet hade eventuellt kunnat bli annorlunda om både män och kvinnor intervjuats samt om det valts privata förskolor eller till exempel en musikförskola. Studien kunde även ha fått ett annat resultat om någon mer av de intervjuade hade varit nyexaminerad och inte haft musikinslag i sin förskolläraryrkesutbildning.

Intervjuområdena fungerade som stöd vid intervjuerna eftersom två personer genomförde tre intervjuer var enskilt. Hade inte intervjuguiden använts hade intervjuerna kunnat se helt olika ut vilket hade lett till svårigheter med att finna mönster, likheter och skillnader i respondenternas svar.

De ostrukturerade intervjuerna är genomförda med hjälp av intervjuguiden och författarna till den här studien är trots ovanan att intervjuas nöjda med genomförandet. Innan intervjuerna påbörjades lästes litteratur om intervjuteknik, till exempel att inte ställa slutna frågor utan snarare be respondenten att berätta mer och utveckla sitt svar. Fejes och Thornberg (2009) poängterar att det är viktigt att vid fenomenografiska intervjuer försöka få så innehållsrika och uttömmande svar som möjligt. Detta kan göras genom probing och icke-verbal probing. I efterhand noteras att det användes mestadels icke-verbal probing men även att användandet av probing hade kunnat användas mer

frekvent för att eventuellt få ännu mer uttömmande svar. Hade vi varit mer erfarna, och använt oss mer av probings, hade säkert intervjuerna kunna bli djupare vilket kanske kan ha påverkat identifieringen av de skilda beskrivningskategorierna.

En kvalitetsaspekt handlar i fenomenografiska studier om att ha uppmärksammat uppfattningar *av* fenomenet, det vill säga den underliggande förståelsen, och inte uppfattningar *om* fenomenet, det vill säga värderande åsikter (Uljens, 1989). När intervjuerna genomfördes upplevdes svaren som respondenterna gav uttömmande och djupa men vid transkribering och analys av det insamlade datamaterialet insågs att de kunde varit ännu mera uttömmande, vilket eventuellt kan ha påverkat resultatet. Ett exempel är när Diana säger att musik skulle kunna användas som ett verktyg i framtida läsinlärning – här hade det varit relevant att fråga hur hon tänker sig detta istället för att nöja sig med det svar hon gav. Vi kunde även valt att vara båda två vid intervjutillfällena för att kunna ge varandra stöttning i frågorna och se respondenternas svar från ytterligare en synvinkel.

Efter transkriberingarna var gjorda lästes allt material igenom av oss båda för att få en djupare inblick i alla intervjuerna. Enligt Larsson (1986) är det viktigt att ha rätt fokus vid läsning av det transkriberade materialet för att hitta det man söker. Vid de första läsningarna av transkriberingarna hittades inte så mycket om fenomenet, men vid ytterligare läsning blev mer underliggande information uppenbara och uppfattningar av fenomenet framkom.

Vid analysarbetet av studien valdes Alexanderssons (1994) fyra faser som utgångspunkt. Dessa faser har tydliga riktlinjer vilket underlättade strukturen vid analysen. En styrka i studien är att vi har varit två vid analysen av det empiriska materialet, och vi har tillsammans kunnat granska utsagor och ifrågasätta identifierade uppfattningar.

Studiens resultat måste bedömas utifrån de förutsättningar som nämnts ovan.

4.2 Resultatdiskussion

Innan studien genomfördes fanns en del funderingar kring att många av de musiksamlingar som utförs på förskolor görs utan ett uttalat syfte eller att de icke prioriteras. I det inledande skedet av studien funderades kring om dessa uppfattningar stämde överens med verkligheten och vad möjliga orsaker i så fall kunde vara till detta. Efter studiens genomförande har vissa funderingar blivit dementerade och vissa bekräftade till exempel att fler av de planerade musiksamlingarna har ett mer uttalat syfte än vad som troddes. Funderingar fanns även om den reviderade läroplanen för förskolan antogs vara en orsak till att musiken bortprioriteras i förskolans verksamhet. Detta var något som blev bekräftat genom respondenternas svar då det nämndes att på grund av de nya ämnena i läroplanen prioriteras inte musiken på samma sätt.

Vår studie tar en ansats där syftet handlar om förskollärares uppfattning av musiksamlingens roll i förskolan och inte om hur musiksamlingar genomförs i praktiken. Utifrån studiens ansats kan antas att människors förståelse av ett fenomen

också påverkar deras handlingar och ageranden (Marton & Booth, 2000). Intressant i detta sammanhang är vilken förståelse som är dominerande i förskolans praktik. Dominerar uppfattningen eller förståelsen att musiksamlingens roll är gemenskapsfrämjande eller utvecklingsfrämjande kan antas att musiksamlingen i förskolan genomförs utifrån ett didaktiskt syfte (jämför Ehrlin, 2012; Rubinstein Reich, 1996).

En kritisk punkt som blir synlig vid analysen av utfallsrummets struktur är uppfattningen eller förståelsen där musiksamlingens roll ses som ett aktivitetsinslag. Dominerar en sådan förståelse i förskolans praktik kan antas att musiksamlingen genomförs utan ett uttalat didaktiskt syfte eller till och med prioriteras bort till förmån för andra aktiviteter som bedöms uppfylla detta syfte.

Ur ett didaktiskt perspektiv på musiksamlingens roll i förskolan blir studiens resultat intressant att reflektera över både för lärarstudenter och verksamma lärare. Saknar musiksamlingen ett didaktiskt syfte kan antas att musiksamlingen reduceras till enbart en aktivitet i sig. Studiens slutsats är att musiksamlingens roll i förskolan, ur ett förskollärarperspektiv, kan förstås som både en pedagogisk och en sysselsättande samling.

Mot denna bakgrund finns ett behov att i arbetslaget diskutera *hur* musiken ska användas och även *när*, som Riddersporre och Söderman (2012) samt Eriksson (2013) lägger stor vikt vid. Detta poängteras för att förskolan är timplanelös och att det ofta är de estetiska inslagen såsom musiken, som bortprioriteras. Sådana diskussioner nämns inte i intervjumaterialet, men uteblivna diskussioner får troligtvis implikationer för hur musiksamlingen genomförs i förskolan.

I följande avsnitt reflekteras över respektive beskrivningskategori i relation till litteraturen och uppfattningar uttryckta i det empiriska materialet.

4.2.1 Musiksamlingens roll som gemenskapsfrämjande

I det empiriska materialet betonas att musiksamling är ett bra sätt att lära känna varandra i en grupp och att känna trygghet tillsammans. Musiksamlingens gemenskapsfrämjande aspekt i förskolan lyfter även Granberg (1999) fram och menar att musiksamlingar i förskolan är en rolig stund och barnen får gemensamt upplevelser som stärker hela gruppen.

Förskollärarna i studien nämner att den dagliga samlingen i förskolan är ett sätt att *komma tillsammans* genom sånger och gemensamt fokus. Det är glädjen att komma tillsammans som grupp och sjunga som är ett av syftena med musiksamlingen. En sådan uppfattning kan relateras till Ehrlin (2012) och Rubinstein Reich (1996) som i sina studier har funnit att musiken är ett viktigt redskap för social träning respektive samlingen som en del i ett barns socialisation. Redan Fröbels pedagogik präglades av gemenskapstanken menar författaren Rubinstein Reich.

Något som vi vill peka på är musiksamlingens roll som främjande av gemenskap där gemenskapen i sig, innehåller en didaktisk aspekt. Att vara tillsammans och

gemenskapen i sig samt en samling präglad av lust och glädje uttrycker förskollärarna är av betydelse för barnen. Med stöd av Williams (2006) och Kroksmark (2011), samt Granberg (1999) ser vi den didaktiska aspekten i gemenskapsfrämjandet, eftersom samspel och det gemensamma resulterar till utveckling och lärande hos barnen. Williams (2006) hävdar att barn lär av varandra och att lärande sker i samspel och samtal mellan barn. Det sociala samspelet är den drivande kraften i barns utveckling och språket är en utlösande faktor. Granberg (1999) menar att små barn lär när de är intresserade och engagerade, det vill säga när de har roligt.

4.2.2 Musiksamlingens roll som utvecklingsfrämjande

Den utvecklingsfrämjande aspekten i musiksamlingen är väl dokumenterad i forskningen och i litteraturen. Även förskollärarna i studien betonar dessa aspekter. Språkets utveckling genom rytm, takt och munmotorik är det som benämns mest frekvent i det empiriska materialet. Granberg (1999) menar att språket har rytm och utvecklas genom sång, musik samt genom rim och ramsor. Uddén (2004) hävdar att forskning som gjorts visar ett samband mellan tidig musikalisk utveckling och läsförståelse. I läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998, rev. 2010) uppmärksammas olika uttrycksformer däribland sång, musik, rytmik och rörelser, som innehåll och metod i förskolan som främjande av utveckling och lärande hos barn.

I intervjumaterialet förekommer en uppfattning om musiken som redskap i den framtida läsinläringen, vilket är ett tankesätt som tidigare inte setts i litteraturen om musiksamlingens roll.

Vår egen kunskap innan studiens genomförande var begränsad till synen att språket utvecklas genom rim och ramsor och att musik är bra för att få barns språkliga medvetenhet utvecklad. Still (2011) påvisar att när barn får möjligheter att använda sig av sångrytmer, rim, ramsor, språk och fler musikaliska moment kan det utvecklas i sin begreppsbyggnad och sitt språk. Att språket däremot innehåller mycket takt och rytm var inget som vi tidigare reflekterat över men något som kommer att tas med i vår yrkesprofession. En utmaning i vårt kommande pedagogiska arbete är att val av aktiviteter och syften med samlingar präglas av flera musikaliska moment och att musiken får utrymme i vår planering.

4.2.3 Musiksamlingens roll som aktivitetsinslag

Beskrivningskategorin musiksamlingens roll som aktivitetsinslag har i analysen nämnts som en kritisk punkt. I det empiriska materialet förekommer uppfattningar att musiken är viktig och betydelsefull men trots det sägs den ändå inte alltid användas i så stor utsträckning i förskolorna. Anledningen till detta sägs delvis bero på att nya ämnen skrivits in i läroplanen, som teknik och matematik, vilka blir intressantare att arbeta med. Hänvisning görs också till samhällets trender och ett utforskande arbetssätt som en orsak till att det utvecklingsfrämjande arbetet med sången och musiken har tappats bort.

Uppfattningarna kan relateras till Eriksson (2013) och Skolinspektionen (2011) som pekar på möjliga orsaker till att musiksamlingar genomförs slentrianmässigt eller att de bortprioriteras, nämligen den nya reviderade läroplanen för förskolan och trender i vårt samhälle.

Det ovan nämnda ger en förståelse till varför musiksamlingen i vissa fall bortprioriteras trots dess didaktiska potential. En fråga att förhålla sig till i detta sammanhang är relationen till traditionellt tänkesätt förankrat i Frøbels pedagogiska filosofi (Uddén, 2001) kring musiksamlingens betydelse och samhällsutveckling med nya prioriteringar som grund i lärandeprocesser. Williams (2006) tar upp rutinsituationer i förskolan som ofta återkommande i vardagen och menar att de har stor betydelse för barns lärande. Musiksamlingen i förskolan som bortprioriteras kan utifrån Williams betraktas som en didaktisk förlust.

En slentrianmässigt genomförd musiksamling, utan ett tydligt uttalat syfte, behöver inte vara negativt. Vi anser att dessa samlingar också kan ge barn utveckling och/eller gemenskap precis som en mer planerad samling. Negativa aspekter av en slentrianmässigt genomförd musiksamling anser vi kan vara att de inte ger barn *lika* mycket som en didaktiskt planerad samling. Dessa slentrianmässiga samlingar bortprioriteras lättare just för att de är slentrianmässiga och inte planerade.

Anledningen till att mycket av förskolans verksamhet domineras av matematik och språk just nu är enligt Skolinspektionens (2011) granskning, att vårt samhälleliga fokus är på matematik och språk. Granskningen visar även på att många kommuner satsar på kompetensutbildning för lärare i just dessa ämnen. Still (2011) däremot anser att förskollärare borde få fortbildning inom just musik för att öka kunskaper och stärka sin självkänsla vad gäller musiksamlingar i förskolan. Vi antar att om förskollärare får möjlighet att delta i kompetensutbildning i musik skulle förmodligen musiksamlingarna användas på ett förnyat sätt i förskolan. Insikten att användandet av musik inte alltid behöver vara ”stort och krångligt” utan att det även med enkla medel går att ge barn möjligheter till glädje och utveckling skulle troligen bli effekten av en sådan kompetensutveckling. Eriksson (2013) håller före att det är betydelsefullt att i förskolan satsa på musik och sång och att det är viktigt att sjunga med glädje snarare än att det låter bra. Det handlar om den egna förmågan och att våga. Riddersporre och Söderman (2012) poängterar att det är viktigt som förskollärare att våga prova så att inte rädslan att misslyckas inom musik smittar av sig på barnen.

De tre beskrivningskategorierna som framskrivits anser vi kan användas som ett diskussionsunderlag för arbetslag. Dessa skulle kunna användas för att reflektera över sin egen uppfattning vad gäller fenomenet musiksamlingens roll i förskolan. Dessa reflektioner leder förhoppningsvis till en förnyad insikt i musiksamlingens användande och dess betydelse.

Den litteratur som använts som teoretisk belysning till studiens syfte, fokuserar på musiksamlingens positiva effekter för utveckling och lärande inom flera områden. Annan litteratur som belyser lärandeffekter inom olika områden men med stöd av andra verktyg eller strategier har inte, av naturliga skäl, uppmärksamats i vår studie.

4.3 Fortsatt forskning

Resultatet av studien har väckt tankar kring fortsatt forskning. Utifrån studiens ansats ges kännedom om att uppfattningar av ett fenomen aldrig är statiska och oföränderliga (Marton & Booth, 2009). Ett förslag till fortsatt forskning är att genomföra en liknande studie som den här men med ett större urval, det vill säga fler förskollärare från flera förskolor för att verifiera vår studies resultat eller identifiera andra skilda beskrivningskategorier.

Ett annat förslag till fortsatt forskning är en kvalitativ observationsstudie där förskollärares användande av musiksamlingen i förskolan studeras för att fördjupa kunskapen om musiksamlingens roll.

Vi har under studiens genomförande fått en uppfattning om att kompetensutveckling inom musikskapande till stor del verkar saknas hos förskollärare. Bristen på kompetensutveckling skulle kunna vara en möjlig orsak till att musik inte används i förskolans verksamhet i samma utsträckning som de ämnen där kompetensutveckling har getts. Ett förslag på fortsatt forskning är att intervjua/observera förskollärare som har fått kompetensutveckling inom musik och undersöka om musik i dessa fall används mer frekvent i verksamheten jämfört med de fall där motsvarande kompetensutveckling inte har getts. Detta för att undersöka om kompetensutveckling påvekar användandet av musik.

5. Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I B. Starrin & P-G. Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s. 111-132). Lund: Studentlitteratur.
- Bainger, L. (2010). A music collaboration with early childhood teachers. *Australian Journal of Music Education*, 2, 17-27.
- Dimenäs, J. (red). (2007). *Lära till lärare Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Ehrlin, A. (2012). *Att lära av varandra och med varandra: en etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö*. Örebro: Örebro universitet.
- Eriksson, M. (2013). *Musik i förskolan – inspiration och lärande i sagans värld*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Fejes, A. & Thornberg, R.(red.).(2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Granberg, A. (1999). *Småbarnsmetodik*. Stockholm: Liber.
- Krokmark, T. (red). (2011). *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Partanen, P. (2007). *Från Vygotskij till lärande samtal*. Stockholm: Bonnier Utbildning.
- Rubinstein Reich, L. (1996). *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Riddersporre, B. & Söderman, J.(red).(2012). *Musikvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Skolinspektionen. (2011). *Förskolans pedagogiska uppdrag*. Stockholm Hämtad 2013-11-17
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/forskolaped/kvalgr-forsk-slutrapport.pdf>
- Starrin, B. & Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Still, J. (2011). *Musikalisk lärandemiljö: Planerade musikaktiviteter med småbarn i daghem*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Uddén, B. (2001). *Musisk pedagogik med kunskapande barn. Vad Fröbel visste om visan som tolkande medel i barndomens studiedialog*. Visby: KMH Förlaget.
- Uddén, B. (2004). *Tanke – Visa – Språk Musisk pedagogik med barn*. Malmö: Studentlitteratur.
- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi - forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (1998, rev. 2010). *Läroplan för förskolan: Lpfö98*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Hämtad 2013-09-20 <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Vetenskapsrådet. (2011). *God sed i forskningen*. Vetenskapsrådet rapportserie 1:2011. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Hämtad 2013-09-20 http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf
- Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Hej!

Skövde 2013-10-01

Vi heter Hanna Ljungberg och Elisabet Alpsten och läser till förskollärare vid Högskolan i Skövde. Just nu skriver vi vårt examensarbete som handlar om musiksamlingar i förskolan.

Med detta brev vill vi informera dig om att vi kommer att tillfråga förskollärare på någon av dina förskolor om att ställa upp på intervju angående ovanstående ämne.

De förskollärare som kommer att tillfrågas angående medverkande i intervjuerna kommer att informeras om att deltagandet är frivilligt. Allt material från intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt samt uppgifter kommer endast användas för forskningsändamålet.

Vid eventuella frågor går det bra att kontakta oss på någon av nedanstående mailadresser.

Med vänliga hälsningar!

Hanna Ljungberg a10hanlj@his.se

och

Elisabet Alpsten c10elial@his.se

Bilaga 2

Intervjuguide:

- Hur länge har du arbetat som förskollärare?
- Berätta om den här förskolan, som du arbetar på nu?
(Antal avdelningar, antal barn på din avdelning, ålder på barnen. Antal pedagoger, speciell pedagogisk inriktning på förskolan?)
- Berätta om musikinnehållet i din förskollärarytbildning?
- Har du fått någon fortbildning/kurs inom musik på de senaste åren?

Vad tänker du på när jag säger musiksamling i förskolan?

Berätta om musiksamlingarna på din förskola. Utveckla!

De fyra områden vi ska beröra i alla intervjuer är följande

Hur tänker du kring:

- Musiksamlingen i relation till läroplanen för förskola.

Hur tänker du kring:

- Syftet med musiksamlingen i förskolan

Hur vill du beskriva:

- Förskollärarens roll i musiksamlingen

Hur skulle du vilja beskriva:

- Utmaningar inom musiksamlingen i förskolan?